WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 20 października 2011 r.*

W sprawie C-396/09

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunale di Bari (Włochy) postanowieniem z dnia 6 lipca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 października 2009 r., w postępowaniu:

Interedil Srl, w likwidacji,

przeciwko

Fallimento Interedil Srl,

Intesa Gestione Crediti SpA,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, M. Safjan, A. Borg Barthet, M. Ilešič i M. Berger (sprawozdawca), sędziowie,

* Język postępowania: włoski.

rzecznik generalny: J. Kokott,
sekretarz: A. Impellizzeri, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 13 stycznia 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Interedil Srl, w likwidacji, przez P. Troianiella, avvocato,

— w imieniu Fallimento Interedil Srl przez G. Labancę, avvocato,

— w imieniu Intesa Gestione Crediti SpA przez G. Costantina, avvocato,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez N. Bambarę oraz S. Petrovą, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 10 marca 2011 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1, zwanego dalej „rozporządzeniem").

2 Wniosek ten został przedłożony w ramach sporu pomiędzy Interedil Srl, w likwidacji (zwaną dalej „Interedil") z jednej strony a Fallimento Interedil Srl i Intesa Gestione Crediti SpA (zwaną dalej „Intesa"), której następcą prawnym jest Italfondario SpA, z drugiej strony w przedmiocie złożonego przez Intensę wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego w stosunku do Interedil.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Rozporządzenie zostało ustanowione w szczególności na podstawie art. 61 lit. c) WE i art. 67 ust. 1 WE.

4 Artykuł 2 rozporządzenia, określający definicje, stanowi, co następuje:

„Dla celów niniejszego rozporządzenia:

a) »postępowania upadłościowe« oznaczają postępowania zbiorowe określone w art. 1 ust. 1. Wykaz tych postępowań znajduje się w załączniku A;

[…]

h) »oddział« oznacza każde miejsce wykonywania działalności, w którym dłużnik wykonuje działalność gospodarczą niemającą charakteru tymczasowego, przy wykorzystaniu zasobów ludzkich i majątkowych".

5 Lista zawarta w załączniku A do rozporządzenia wskazuje w szczególności w zakresie dotyczącym Włoch postępowanie zwane „fallimento".

6 Artykuł 3 rozporządzenia, dotyczący jurysdykcji, stanowi:

„1. Sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, są właściwe dla wszczęcia postępowania upadłościowego. W przypadku spółek i osób prawnych domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny.

2. Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział. Skutki tego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego.

[…]".

7 Motyw 13 rozporządzenia wskazuje, że „główny ośrodek podstawowej działalności powinien oznaczać miejsce, w którym dłużnik zazwyczaj zarządza swoją działalnością i jako takie jest rozpoznawalne przez osoby trzecie".

Prawo krajowe

8 Artykuł 382 Codice di Procedura Civile (kodeksu postępowania cywilnego) dotyczący orzeczeń Corte suprema di cassazione w przedmiocie jurysdykcji stanowi:

„Gdy sprawa przed Corte dotyczy jurysdykcji, sąd ów orzeka w tym przedmiocie, wskazując w danym przypadku właściwy sąd […]".

9 Z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem orzeczenia wydawane przez Corte suprema di cassazione na podstawie wskazanego przepisu są ostateczne i wiążące dla instancji rozpatrującej sprawę co do istoty.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

10 Interedil Srl została utworzona w formie prawnej „società a responsabilità limitata" prawa włoskiego, ze statutową siedzibą w Monopoli (Włochy). W dniu 18 lipca 2001 r. jej siedziba statutowa została przeniesiona do Londynu (Zjednoczone Królestwo). Tego samego dnia owa spółka została wykreślona z włoskiego rejestru handlowego. W związku z przeniesieniem siedziby Interedil została wpisana do rejestru spółek w Zjednoczonym Królestwie z adnotacją „FC" („Foreign Company", spółka zagraniczna).

11 Zgodnie z wyjaśnieniami Interedil przytoczonymi przez sąd krajowy, w chwili przeniesienia swej siedziby statutowej spółka ta dokonała operacji obejmujących nabycie tejże spółki przez brytyjską grupę Canopus oraz negocjacji i zawarcia umowy cesji przedsiębiorstwa. Wedle Interedil kilka miesięcy po przeniesieniu jej statutowej siedziby posiadane przez nią nieruchomości położone w Taranto (Włochy) zostały przeniesione na spółkę Windowmist Limited jako składniki przeniesionego przedsiębiorstwa. Interedil wskazała również, że w dniu 22 lipca 2002 r. została wykreślona z rejestru spółek w Zjednoczonym Królestwie.

12 W dniu 28 października 2003 r. Intesa złożyła do Tribunale di Bari wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego („fallimento") w stosunku do spółki Interedil.

13 Interedil zakwestionowała jurysdykcję owego sądu, wskazując, że w związku z przeniesieniem jej statutowej siedziby do Zjednoczonego Królestwa jedynie sądy tego państwa członkowskiego są właściwe do wszczęcia postępowania upadłościowego. W dniu 13 grudnia 2003 r. Interedil złożyła do włoskiego Corte suprema di cassazione wniosek o wydanie orzeczenia wstępnego w przedmiocie jurysdykcji.

14 W dniu 24 maja 2004 r. Tribunale di Bari, nie doczekawszy orzeczenia Corte suprema di cassazione, uznając zarzut braku jurysdykcji sądów włoskich za ewidentnie bezzasadny i niewypłacalność spółki za dowiedzioną, wszczął postępowanie upadłościowe w stosunku do Interedil.

15 Pismem z dnia 18 czerwca 2004 r. Interedil złożyła odwołanie od wskazanego orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego do Tribunale di Bari.

16 W dniu 20 maja 2005 r. Corte suprema di cassazione, orzekając w drodze postanowienia w przedmiocie przedstawionego mu pytania wstępnego dotyczącego właściwości, uznał jurysdykcję sądów włoskich. Sąd ten stwierdził, że domniemanie ustanowione w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia, zgodnie z którym główny ośrodek podstawowej działalności odpowiada statutowej siedzibie spółki, mogło zostać obalone ze względu na następujące okoliczności: położenie we Włoszech nieruchomości należących do Interedil, umowę najmu dwóch kompleksów hotelowych, umowę zawartą z instytucją bankową, a także zaniechanie zgłoszenia w rejestrze handlowym w Bari faktu przeniesieniu siedziby statutowej.

17 Wobec wątpliwości co do zasadności wskazanej oceny Corte suprema di cassazione oraz mając na uwadze kryteria wskazane przez Trybunał w wyroku z dnia 2 maja 2006 r. w sprawie C-341/04 Eurofood IFSC, Zb.Orz. s. I-3813, Tribunale di Bari postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy wykładni terminu »główny ośrodek podstawowej działalności«, zawartego w art. 3 ust. 1 rozporządzenia […], należy dokonywać zgodnie z prawem wspólnotowym lub prawem krajowym i, w tym pierwszym przypadku, co termin ten

oznacza i jakie są decydujące czynniki lub elementy dla określenia »głównego ośrodka podstawowej działalności«?

2) Czy domniemanie ustanowione w art. 3 ust. 1 rozporządzenia […], w rozumieniu którego w przypadku spółek domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny, może być obalone poprzez ustalenie, że przedsiębiorstwo prowadzi faktyczną działalność gospodarczą w państwie innym niż państwo statutowej siedziby spółki, czy też aby obalić to domniemanie, konieczne jest stwierdzenie, że spółka nie prowadzi żadnej działalności gospodarczej w państwie, w którym znajduje się jej siedziba statutowa?

3) Czy położenie nieruchomości należących do spółki w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym znajduje się siedziba statutowa spółki, istnienie umowy najmu dotyczącej dwóch kompleksów hotelowych zawartej między spółką będącą dłużnikiem i inną spółką, a także umowy zawartej przez spółkę z instytucją bankową, stanowią elementy pozwalające uznać, że domniemanie ustanowione w art. 3 rozporządzenia […] na rzecz »siedziby statutowej« spółki zostaje obalone i czy okoliczności te wystarczają, aby przyjąć, że spółka posiada »oddział« w tym państwie w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia […]?

4) Jeżeli stanowisko przyjęte przez Corte [suprema] di cassazione w przedmiocie jurysdykcji w ww. postanowieniu […] oparte jest na wykładni art. 3 rozporządzenia […] różniącej się od wykładni Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, to czy art. 382 włoskiego kodeksu postępowania cywilnego, w rozumieniu którego orzeczenie Corte [suprema] di cassazione w przedmiocie jurysdykcji jest ostateczne i wiążące, stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu wspólnotowego w wykładni przyjętej przez Trybunał?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie właściwości Trybunału

18 Komisja Europejska ma wątpliwości co do właściwości Trybunału w zakresie rozpatrzenia przedstawionego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Wskazuje ona, że ów wniosek został przedstawiony w formie postanowienia z dnia 6 lipca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 października 2009 r. Zgodnie z art. 68 ust. 1 WE, obowiązującym w tej drugiej z wskazanych dat, prawo do zwracania się do Trybunału w trybie prejudycjalnym w celu dokonania przezeń wykładni aktów wydanych przez instytucje Wspólnoty na podstawie tytułu IV traktatu WE mają tylko te sądy krajowe, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego. Tymczasem rozporządzenie zostało ustanowione na podstawie art. 61 lit. c) WE i art. 67 ust. 1 WE, które są objęte tytułem IV traktatu, a orzeczenia sądu krajowego mogą zdaniem Komisji być zaskarżone na drodze sądowej według prawa wewnętrznego.

19 W tym względzie wystarczy wskazać, że art. 68 WE został uchylony z chwilą wejścia w życie w dniu 1 grudnia 2009 r. traktatu lizbońskiego, i że usunięte zostało przewidziane w nim ograniczenie prawa do przedkładania Trybunałowi wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. W zastosowaniu art. 267 TFUE sądy krajowe, których orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, mają począwszy od wskazanej daty prawo do przedkładania Trybunałowi wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawach dotyczących aktów przyjętych na podstawie tytułu IV traktatu (zob. podobnie wyrok z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie C-283/09 Weryński, Zb.Orz. s. I-601, pkt 28, 29).

20 W pkt 30 i 31 ww. wyroku w sprawie Weryński Trybunał orzekł, że z uwagi na zamierzony w art. 267 TFUE cel skutecznej współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi, a także zasadę ekonomiki procesowej należy uznać, że od dnia 1 grudnia

2009 r. Trybunał jest właściwy do rozpoznania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przedstawionego przez sąd, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, nawet jeśli taki wniosek został złożony przed tym dniem.

21 Trybunał jest więc w każdym razie właściwy do rozpatrzenia niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

W przedmiocie dopuszczalności pytań prejudycjalnych

Co do związku pytań prejudycjalnych ze sporem w postępowaniu przed sądem krajowym

22 Podjąwszy kwestię podniesioną przez Komisję w uwagach pisemnych Interedil wskazał na rozprawie, że wobec wykreślenia z rejestru spółek w Zjednoczonym Królestwie w lipcu 2002 r., spółka ta przestała wówczas istnieć. W konsekwencji wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego złożony przeciwko niej w październiku 2003 r. do Tribunale di Bari był bezprzedmiotowy, a zatem pytania prejudycjalne są niedopuszczalne.

23 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunał może bowiem odmówić wydania orzeczenia w przedmiocie pytania prejudycjalnego zadanego przez sąd krajowy, wyłącznie, jeżeli w szczególności oczywiste jest, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskuje sąd krajowy, nie ma żadnego związku z okolicznościami lub przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, gdy problem jest hipotetyczny bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (zob.

w szczególności wyrok z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawie C-439/08 VEBIC, Zb.Orz. s. I-12471, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

24 W tym kontekście należy wskazać, że rozporządzenie ogranicza się do ujednolicenia przepisów dotyczących jurysdykcji międzynarodowej, uznawania orzeczeń i prawa mającego zastosowanie w dziedzinie postępowań upadłościowych o skutkach transgranicznych. Kwestia dopuszczalności wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego względem dłużnika jest w dalszym ciągu uregulowana na mocy mającego zastosowanie prawa krajowego.

25 Z wyjaśnień przedstawionych przez sąd krajowy wynika, że sąd ów został poinformowany przez Interedil o fakcie, że spółka ta została wykreślona z rejestru spółek w Zjednoczonym Królestwie w lipcu 2002 r. Z postanowienia odsyłającego nie wynika jednak w żadnym razie, by ta okoliczność mogła na podstawie prawa krajowego uniemożliwić wszczęcie postępowania upadłościowego. Nie można bowiem wykluczyć, że prawo krajowe przewiduje możliwość wszczęcia takiego postępowania celem uregulowania spłaty dłużników spółki rozwiązanej.

26 W związku z powyższym nie jest oczywiste, by wykładnia prawa Unii żądana przez sąd krajowy nie miała żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu toczącego się przed sądem krajowym lub by problem miał charakter hipotetyczny.

27 Podniesiony przez Interedil zarzut niedopuszczalności należy zatem oddalić.

Co do przedmiotu pytań prejudycjalnych

28 Skarżące w postępowaniu przed sądem krajowym podnoszą, że pytania są niedopuszczalne ze względu na ich przedmiot. Ich zdaniem pytania pierwsze i czwarte nie wykazują rozbieżności pomiędzy przepisami prawa Unii a ich zastosowaniem przez sądy krajowe, podczas gdy pytania drugie i trzecie zmierzają do tego, by Trybunał zastosował przepisy prawa Unii w konkretnym rozpoznawanym przez sąd krajowy przypadku.

29 W ramach odesłania prejudycjalnego Trybunał jest upoważniony wypowiadać się w zakresie wykładni lub ważności przepisu unijnego na podstawie stanu faktycznego przedstawionego mu przez sąd krajowy, natomiast do tego ostatniego należy zastosowanie owego przepisu do konkretnego rozpatrywanego przez niego przypadku (zob. w szczególności wyrok z dnia 7 września 2006 r. w sprawie C-149/05 Price, Zb.Orz. s. I-7691, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Pierwsze trzy pytania dotyczą zasadniczo wykładni pojęcia „głównego ośrodka podstawowej działalności" dłużnika w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia. A zatem, z uwagi na ich przedmiot, pytania te są dopuszczalne.

31 Pytanie czwarte dotyczy kwestii, czy sąd krajowy może odstąpić od oceny sądu wyższej instancji, w sytuacji gdy uzna, że przy uwzględnieniu wykładni Trybunału ocena ta nie jest zgodna z prawem Unii. Kwestia ta, dotycząca mechanizmu odesłania prejudycjalnego na podstawie art. 267 TFUE, jest zatem również dopuszczalna.

Co do podniesionego braku sporu

32 Skarżące w postępowaniu przed sądem krajowym podnoszą, że kwestia jurysdykcji sądów włoskich do wszczęcia postępowania upadłościowego została rozstrzygnięta przez Corte suprema di cassazione na mocy orzeczenia, które ich zdaniem zyskało powagę rzeczy osądzonej. Skarżące wywodzą z powyższego, że nie istnieje „zawisła sprawa" przed sądem krajowym w rozumieniu art. 267 TFUE, i że w związku z tym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny.

33 Należy dokonać oceny tej argumentacji wraz z czwartym pytaniem prejudycjalnym, w którym sąd krajowy zmierza do ustalenia, w jakim zakresie jest on związany wykładnią prawa Unii dokonaną przez Corte suprema di cassazione.

W przedmiocie pytania czwartego

34 Poprzez czwarte pytanie prejudycjalne sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy prawo Unii sprzeciwia się temu, by sąd krajowy był związany krajowym przepisem proceduralnym, zgodnie z którym ocena sądu krajowego wyższej instancji jest dla niego wiążąca, gdy ocena owego sądu wyższej instancji jest niezgodna z prawem Unii w świetle wykładni Trybunału.

35 Trybunał orzekł już, że istnienie krajowego przepisu proceduralnego nie może prowadzić do podważenia uprawnienia do przedkładania Trybunałowi wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przez sądy krajowe nieorzekające w ostatniej

instancji, gdy mają one wątpliwości dotyczące wykładni prawa Unii, jak ma to miejsce w sprawie przed sądem krajowym (wyrok z dnia 5 października 2010 r. w sprawie C-173/09 Ełczinow, Zb.Orz. s. I-8889, pkt 25).

36 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wyrok wydany przez Trybunał w trybie prejudycjalnym wiąże sąd krajowy w zakresie dotyczącym wykładni lub ważności rozpatrywanych aktów instytucji Unii przy rozstrzyganiu zawisłego przed nim sporu (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Ełczinow, pkt 29).

37 Z powyższego wynika, że sąd krajowy, który wykonuje uprawnienie przyznane mu w art. 267 akapit drugi TFUE, jest przy rozstrzyganiu zawisłego przed nim sporu związany dokonaną przez Trybunał wykładnią spornych przepisów i w danym przypadku nie powinien uwzględniać oceny sądu wyższej instancji, jeśli mając na uwadze tę wykładnię, uzna, że ocena ta nie jest zgodna z prawem Unii (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Ełczinow, pkt 30).

38 W tym względzie należy podkreślić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sąd krajowy, do którego należy w ramach jego kompetencji stosowanie przepisów prawa Unii, zobowiązany jest zapewnić pełną skuteczność tych norm, w razie konieczności z własnej inicjatywy nie stosując wszelkich sprzecznych z nimi przepisów prawa krajowego – w niniejszej sprawie spornego krajowego przepisu proceduralnego – bez potrzeby zwracania się o ich uprzednie usunięcie w drodze ustawodawczej lub w ramach innej procedury konstytucyjnej (zob. ww. wyrok w sprawie Ełczinow, pkt 31).

39 Mając na uwadze powyższe, na pytanie czwarte należy udzielić odpowiedzi, że prawo Unii sprzeciwia się temu, by sąd krajowy był związany krajowym przepisem proceduralnym, zgodnie z którym ocena sądu krajowego wyższej instancji jest dla niego wiążąca, gdy ocena owego sądu wyższej instancji jest niezgodna z prawem Unii w świetle wykładni Trybunału.

40 Z tych samych względów należy odrzucić zarzut niedopuszczalności oparty przez skarżące w postępowaniu przed sądem krajowym na podniesionym braku sporu.

W przedmiocie pierwszej części pytania pierwszego

41 Poprzez pierwszą część pytania pierwszego sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy pojęcie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika zawarte w art. 3 ust. 1 rozporządzenia powinno być interpretowane w odniesieniu do prawa Unii, czy też w odniesieniu do prawa krajowego.

42 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zarówno względy jednolitego stosowania prawa wspólnotowego, jak i zasada równości wskazują na to, że treści przepisu prawa Unii, który nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich dla określenia jego znaczenia i zakresu, należy zwykle nadać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię, którą należy ustalić, uwzględniając kontekst przepisu i cel danego uregulowania (zob. w szczególności wyrok z dnia 29 października 2009 r. w sprawie C-174/08 NCC Construction Danmark, Zb.Orz. s. I-10567, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

43 Co się tyczy bardziej szczegółowo pojęcia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia, Trybunał orzekł w pkt 31 ww. wyroku w sprawie Eurofood IFSC, że chodzi o pojęcie wywodzące się z samego rozporządzenia. Z tego względu ma ono znaczenie autonomiczne i jego wykładni należy dokonywać w sposób jednolity i niezależny od przepisów krajowych.

44 Na pierwszą część pytania pierwszego należy zatem udzielić odpowiedzi, że pojęcie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika zawarte w art. 3 ust. 1 rozporządzenia powinno być interpretowane w odniesieniu do prawa Unii.

W przedmiocie drugiej części pytania pierwszego, w przedmiocie pytania drugiego oraz w przedmiocie pierwszej części pytania trzeciego

45 Poprzez drugą część pytania pierwszego, pytanie drugie oraz pierwszą część pytania trzeciego sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, w jaki sposób należy interpretować art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia dla celów określenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki będącej dłużnikiem.

46 Mając na uwadze okoliczność, że wedle wskazań zawartych w postanowieniu odsyłającym Interedil przeniosła swą siedzibę statutową z Włoch do Zjednoczonego Królestwa w roku 2001, a następnie została wykreślona z rejestru spółek w owym państwie członkowskim w roku 2002, celem udzielenia sądowi krajowemu całościowej odpowiedzi należy również wskazać datę właściwą dla określenia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika celem ustalenia sądu właściwego dla wszczęcia głównego postępowania upadłościowego.

Kryteria określenia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika

47 Rozporządzenie nie zawiera definicji pojęcia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika, jednakże jak stwierdził Trybunał w pkt 32 ww. wyroku w sprawie Eurofood IFSC, zakres owego pojęcia został wyjaśniony w motywie 13 rozporządzenia,

zgodnie z którym „główny ośrodek podstawowej działalności powinien oznaczać miejsce, w którym dłużnik zazwyczaj zarządza swoją działalnością i jako takie jest rozpoznawalne przez osoby trzecie".

48 Jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 69 opinii, domniemanie przewidziane na rzecz siedziby statutowej w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia i zawarte w brzmieniu motywu 13 odesłanie do miejsca zarządzania działalnością wskazują, że wolą prawodawcy Unii było uprzywilejowanie miejsca głównego zarządzania spółką jako kryterium właściwości.

49 Odnosząc się do wskazanego motywu rozporządzenia, Trybunał stwierdził ponadto w pkt 33 ww. wyroku w sprawie Eurofood IFSC, że główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika należy identyfikować w oparciu o kryteria, które są jednocześnie obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie, celem zagwarantowania pewności prawa i przewidywalności w zakresie określenia sądu właściwego dla wszczęcia głównego postępowania upadłościowego. Należy stwierdzić, że ów wymóg obiektywności i możliwości weryfikacji jest spełniony, gdy okoliczności brane pod uwagę dla celów ustalenia miejsca, w którym spółka będąca dłużnikiem zazwyczaj zarządza swą działalnością, zostały podane do wiadomości publicznej lub przynajmniej są przejrzyste w sposób wystarczający, by osoby trzecie, a więc w szczególności wierzyciele owej spółki, mogły się z nimi zapoznać.

50 Z powyższego wynika, że w sytuacji gdy organy kierownicze i kontrolne spółki znajdują się w miejscu jej siedziby statutowej i w tym też miejscu są podejmowane – w sposób weryfikowalny dla osób trzecich – decyzje dotyczące zarządzania tą spółką, wówczas domniemanie przewidziane w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia, wedle którego główny ośrodek podstawowej działalności spółki znajduje się w owym miejscu, ma pełne zastosowanie. Jak wskazał rzecznik generalny w pkt 69 opinii, w tego rodzaju sytuacji odmienna lokalizacja podstawowej działalności dłużnika jest wykluczona.

51 Obalenie domniemania przewidzianego w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia jest jednak możliwe, jeżeli z punktu widzenia osób trzecich miejsce głównego zarządzania spółką nie znajduje się w miejscu siedziby statutowej. Zgodnie ze stwierdzeniem Trybunału zawartym w pkt 34 ww. wyroku w sprawie Eurofood IFSC domniemanie zwykłe ustanowione przez prawodawcę Unii na rzecz siedziby określonej w statucie tej spółki może zostać obalone, gdy obiektywne i możliwe do zweryfikowania przez osoby trzecie okoliczności umożliwiają stwierdzenie, że rzeczywista sytuacja jest odmienna niż ta, która wynikałaby z położenia przedsiębiorstwa w miejscu statutowej siedziby spółki.

52 Pośród okoliczności podlegających uwzględnieniu wskazać należy w szczególności wszystkie miejsca, w których spółka będąca dłużnikiem wykonuje działalność gospodarczą oraz w których posiada składniki majątku, o ile miejsca te są rozpoznawalne dla osób trzecich. Jak wskazała rzecznik generalny w pkt 70 opinii, ocena tych okoliczności powinna być dokonana w sposób całościowy, przy uwzględnieniu właściwości danej sprawy.

53 W tym kontekście położenie w innym państwie członkowskim niż państwo siedziby statutowej nieruchomości należących do spółki będącej dłużnikiem, co do których owa spółka zawarła umowy najmu, oraz istnienie w tym samym państwie członkowskim umowy zawartej z instytucją bankową, a więc fakty wskazane przez sąd krajowy, mogą być uznane za okoliczności obiektywne i – mając na uwadze ich podanie do wiadomości publicznej – są weryfikowalne przez osoby trzecie. Jednakże istnienie aktywów spółki oraz umów dotyczących ich wykorzystania finansowego w innym państwie członkowskim niż państwo siedziby statutowej owej spółki może zostać uznane za okoliczność wystarczającą do obalenia domniemania ustanowionego przez prawodawcę Unii jedynie pod warunkiem, że całościowa ocena wszystkich istotnych okoliczności pozwoli na weryfikowalne dla osób trzecich ustalenie, że główny ośrodek kierownictwa i kontroli owej spółki oraz zarządzania jej działalnością znajduje się w tym innym państwie członkowskim.

Data właściwa dla określenia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika

54 Na wstępie należy wskazać, że rozporządzenie nie zawiera wyraźnych przepisów dotyczących konkretnego przypadku przeniesienia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika. Mając na uwadze ogólne pojęcia, przy użyciu których zredagowany został art. 3 ust. 1 rozporządzenia, należy stwierdzić, że dla celów określenia sądu właściwego w zakresie wszczęcia głównego postępowania upadłościowego znaczenie ma ostatnie miejsce, w którym znajdował się ów główny ośrodek.

55 Wykładnię tę potwierdza orzecznictwo Trybunału. Trybunał orzekł bowiem, że w sytuacji gdy przeniesienie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika miało miejsce po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, lecz przed wszczęciem owego postępowania, sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika w chwili złożenia wniosku, pozostają właściwe dla wydania orzeczenia w tym przedmiocie (wyrok z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie C-1/04 Staubitz-Schreiber, Zb.Orz. s. I-701, pkt 29). Z powyższego należy zatem wywieść, że w zasadzie położenie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika w dacie złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego ma znaczenie dla określenia właściwego sądu.

56 W związku z powyższym, w przypadku gdy – jak w postępowaniu przed sądem krajowym – miało miejsce przeniesienie siedziby statutowej przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika znajduje się wedle domniemania ustanowionego w art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia w miejscu nowej siedziby statutowej i w konsekwencji sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się ta nowa siedziba, stają się zasadniczo właściwe w zakresie wszczęcia głównego postępowania upadłościowego, chyba że domniemanie zawarte w art. 3 ust. 1 rozporządzenia zostanie obalone poprzez dowód, że przy przeniesieniu siedziby statutowej główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika nie uległ zmianie.

57 Te same zasady powinny obowiązywać, w przypadku gdy w dniu złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego spółka będąca dłużnikiem była wykreślona z rejestru spółek i – jak Interedil podniosła w uwagach – uprzednio zaprzestała działalności.

58 Jak bowiem wynika z pkt 47–51 niniejszego wyroku, pojęcie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika odpowiada trosce o utworzenie związku z miejscem, z którym spółka jest w sposób obiektywny i rozpoznawalny dla osób trzecich najbliżej związana. Jest zatem logiczne, by we wskazanym przypadku dać pierwszeństwo miejscu, w którym znajdował się ostatni główny ośrodek podstawowej działalności w chwili wykreślenia z rejestru spółki będącej dłużnikiem i zaprzestania przez nią wszelkiej działalności.

59 Na drugą część pytania pierwszego, na pytanie drugie oraz na pierwszą część pytania trzeciego należy udzielić odpowiedzi, że dla celów określenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki będącej dłużnikiem art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia należy interpretować w następujący sposób:

— dla ustalenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki będącej dłużnikiem należy nadać pierwszeństwo miejscu głównego zarządzania tą spółką w sposób, w jaki jest ono możliwe do określenia w oparciu o okoliczności obiektywne i rozpoznawalne dla osób trzecich. W sytuacji gdy organy kierownicze i kontrolne spółki znajdują się w miejscu jej siedziby statutowej i w tym też miejscu są podejmowane – w sposób weryfikowalny dla osób trzecich – decyzje dotyczące zarządzania tą spółką, domniemanie przewidziane w tym przepisie nie może zostać obalone. W sytuacji gdy miejsce głównego zarządzania spółką nie znajduje się w miejscu jej siedziby statutowej, istnienie aktywów spółki oraz umów dotyczących ich wykorzystania finansowego w innym państwie członkowskim niż państwo siedziby statutowej owej spółki może zostać uznane za okoliczność wystarczającą do obalenia owego domniemania jedynie pod warunkiem, że całościowa ocena wszystkich istotnych okoliczności pozwoli na weryfikowalne dla osób trzecich ustalenie, że główny ośrodek kierownictwa i kontroli owej spółki oraz zarządzania jej działalnością znajduje się w tym innym państwie członkowskim;

— w przypadku przeniesienia siedziby statutowej spółki będącej dłużnikiem przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego domniemywa się, że główny ośrodek podstawowej działalności tej spółki znajduje się w miejscu jej nowej siedziby statutowej.

W przedmiocie drugiej części pytania trzeciego

60 Poprzez drugą część pytania trzeciego sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, jak należy interpretować pojęcie oddziału w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia.

61 W tym względzie należy przypomnieć, że art. 2 lit. h) rozporządzenia definiuje pojęcie oddziału jako każde miejsce wykonywania działalności, w którym dłużnik wykonuje działalność gospodarczą niemającą charakteru tymczasowego, przy wykorzystaniu zasobów ludzkich i majątkowych.

62 Fakt, że wskazana definicja wiąże wykonywanie działalności ekonomicznej z zasobami ludzkimi, wykazuje, że konieczne jest wystąpienie minimum organizacji i pewnej stabilności. Z powyższego wynika a contrario, że samo istnienie odrębnych składników majątku lub kont bankowych zasadniczo nie odpowiada wymogom kwalifikacji jako „oddziału".

63 Wobec tego że zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia istnienie oddziału na terytorium państwa członkowskiego wiąże się z przyznaniem sądom tego państwa członkowskiego właściwości do wszczęcia względem dłużnika wtórnego postępowania upadłościowego, należy uznać, że celem zagwarantowania pewności prawnej i przewidywalności

w zakresie określania właściwych sądów istnienie oddziału powinno być oceniane – podobnie jak położenie głównego ośrodka podstawowej działalności – na podstawie okoliczności obiektywnych i dających się zweryfikować przez osoby trzecie.

64 W związku z powyższym na drugą część pytania trzeciego należy udzielić odpowiedzi, że pojęcie oddziału w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia powinno być interpretowane w ten sposób, że wymaga ono istnienia struktury odznaczającej się minimum organizacji i pewną stabilnością dla celów wykonywania działalności gospodarczej. Samo istnienie odrębnych składników majątku lub kont bankowych zasadniczo nie odpowiada tej definicji.

W przedmiocie kosztów

65 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) Prawo Unii sprzeciwia się temu, by sąd krajowy był związany krajowym przepisem proceduralnym, zgodnie z którym ocena sądu krajowego wyższej instancji jest dla niego wiążąca, gdy ocena owego sądu wyższej instancji jest niezgodna z prawem Unii w świetle wykładni Trybunału.

2) Pojęcie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika zawarte w art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego powinno być interpretowane w odniesieniu do prawa Unii.

3) Dla celów określenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki będącej dłużnikiem art. 3 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w następujący sposób:

— **dla ustalenia głównego ośrodka podstawowej działalności spółki będącej dłużnikiem należy nadać pierwszeństwo miejscu głównego zarządzania tą spółką, w sposób w jaki jest ono możliwe do określenia w oparciu o okoliczności obiektywne i rozpoznawalne dla osób trzecich. W sytuacji gdy organy kierownicze i kontrolne spółki znajdują się w miejscu jej siedziby statutowej i w tym też miejscu są podejmowane – w sposób weryfikowalny dla osób trzecich – decyzje dotyczące zarządzania tą spółką, domniemanie przewidziane w tym przepisie nie może zostać obalone. W sytuacji gdy miejsce głównego zarządzania spółką nie znajduje się w miejscu jej siedziby statutowej, istnienie aktywów spółki oraz umów dotyczących ich wykorzystania finansowego w innym państwie członkowskim niż państwo siedziby statutowej owej spółki może zostać uznane za okoliczność wystarczającą do obalenia owego domniemania jedynie pod warunkiem, że całościowa ocena wszystkich istotnych okoliczności pozwoli na weryfikowalne dla osób trzecich ustalenie, że główny ośrodek kierownictwa i kontroli owej spółki oraz zarządzania jej działalnością znajduje się w tym innym państwie członkowskim;**

— **w przypadku przeniesienia siedziby statutowej spółki będącej dłużnikiem przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego domniemywa się, że główny ośrodek podstawowej działalności tej spółki znajduje się w miejscu jej nowej siedziby statutowej.**

4) Pojęcie oddziału w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia powinno być interpretowane w ten sposób, że wymaga ono istnienia struktury odznaczającej się minimum organizacji i pewną stabilnością dla celów wykonywania działalności gospodarczej. Samo istnienie odrębnych składników majątku lub kont bankowych zasadniczo nie odpowiada tej definicji.

Podpisy